

The Effects of Human Development Index Regions on Consumer Preferences and Chicken Meat Consumption Habits

Firdes Kılıç¹, Hasan Eleroğlu², Mesut Türkoğlu³

¹T.C.Tarım ve Orman Bakanlığı, Ankara

²Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas Teknik Meslek Yüksekokulu, 58140 Sivas, Türkiye

³Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, 06110 Ankara, Türkiye

Abstract

This study aimed to investigate the impact of Human Development Index (HDI) regional group classifications on consumers' poultry product consumption habits. The research material consisted of data obtained from a total of 435 face-to-face surveys conducted with consumers living in Ankara province. Districts were divided into four groups based on the 2017 Human Development Index data: very high, high, medium, and low. Descriptive statistics, along with the Chi-square test, one-way analysis of variance (ANOVA), and Duncan's multiple comparison test, were used in the analysis of the data. According to the research results, there was no statistically significant difference between HDI groups in terms of the share allocated to chicken meat in monthly food expenditures and perceptions regarding chicken meat prices ($P>0.05$). However, significant differences were determined between regions in terms of the way chicken meat is purchased ($P<0.05$).

Key Words: Human Development Index (HDI), Chicken meat consumption, Consumer behavior, Poultry products, Food safety perception

İnsani Gelişme Endeksi Bölgelerinin Tüketici Tercihleri ve Tavuk Eti Tüketim Alışkanlıkları Üzerine Etkileri

Özet

Bu çalışma, insani gelişme endeksi bölge grupları (İGE) sınıflandırmalarının tüketicilerin kanatlı ürünleri tüketim alışkanlıkları üzerindeki etkisini araştırmayı amaçlamıştır. Araştırma materyalini, Ankara ilinde yaşayan tüketicilerle yüz yüze gerçekleştirilen toplam 435 anketten elde edilen veriler oluşturmuştur. İlçeler, 2017 yılı İnsani Gelişme Endeksi verilerine göre çok yüksek, yüksek, orta ve düşük olmak üzere dört gruba ayrılmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler ile birlikte Ki-kare testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Duncan çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, aylık gıda harcamaları içerisinde tavuk etine ayrılan pay ile tavuk eti fiyatlarına ilişkin algılar İGE grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir ($P>0.05$). Buna karşın, tavuk eti satın alma biçimi bakımından bölgeler arasında anlamlı farklılıklar belirlenmiştir ($P<0.05$).

Anahtar kelimeler: İnsani Gelişme Endeksi (İGE), Tavuk eti tüketimi, Tüketici davranışı, Kanatlı ürünleri, Gıda güvenliği algısı

Giriş

Dünya genelinde tavuk eti üretiminde artış son yirmi yıl içinde devamlılık kazanmış olup, ileride de bu durumun devam etmesi beklenilmektedir. Ayrıca tüketici taleplerinde meydana gelen değişmelere uygun ürünlerin üretimi ve alternatif üretim sistemleri konularında da çalışmalar devam etmektedir. Özellikle ekstansif, yarı entansif, serbest gezinmeli ve organik üretimden elde edilmiş olan ürünlere, bazı tüketiciler daha fazla fiyat ödemeye razı olmaktadır. Daha sağlıklı, doğal ve hayvan refahına uygun olarak üretildiği düşünülen bu ürünlere talep artmaktadır (Sarica ve Yamak 2010).

Gelir ve eğitim düzeyi yüksek olan bazı ülkelerde tüketicilerin, besinlerin sağlıklı yaşam üzerine etkileri konusunda farkındalıkları artmıştır. Özellikle alternatif yetiştirme sistemlerinde (serbest ve organik) üretilen etlik piliç etlerinin doymamış yağ asitleri açısından daha zengin olduğu gereğiyle, daha yüksek fiyata rağmen tüketme eğilimi artmaktadır (Chin ve ark.1992, Gebauer ve ark. 2006).

Bu araştırmada, insani gelişme endeksi bölgelerinin tavukçuluk ürünlerinin tüketimi üzerine etkileri araştırılmıştır.

Materyal ve Yöntem

İnsani Gelişme Endeksi, 1990 yılından beri Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından ülkeler düzeyinde yayımlanmaktadır. Doğumda beklenen yaşam süresi, kişi başına düşen gelir, okur-yazar ve

okullaşma oranları dikkate alınarak hesaplanan insani gelişme endeksi, gelirin yanında sağlık ve eğitim verileriyle insani gelişmeyi ölçmeye çalışmaktadır. 2017 yılı insani gelişme endeksi araştırmasına temel teşkil edecek verilerin hesaplanmasında yönetim, ekonomik durum, sosyal kapsama, sağlık, eğitim, sosyal yaşam, ulaşım ve belediye çevresel performans olmak üzere 7 ana başlıkta 52 değişken ele alınmıştır. Elde edilen veriler ışığında insani gelişme endeksi ana ve alt boyutlar açısından ilçeler düzeyinde oluşturulan çok yüksek, yüksek, orta ve düşük insani gelişme kategorileri ile kümelendirilmiştir (Şeker ve ark. 2018). Ankara ili ilçeleri için insani gelişme endeksi bölgeleri Çizelge 1’de verilmiştir.

Çizelge 1. Ankara ili ilçeleri için insani gelişme endeksi bölgeleri

1.Çok Yüksek İnsani Gelişme Endeksi	2. Yüksek İnsani Gelişme Endeksi	3.Orta İnsani Gelişme Endeksi	4.Düşük İnsani Gelişme Endeksi
Çankaya Keçiören Yenimahalle	Altındağ Etimesgut Sincan Polatlı	Akyurt Gölbaşı Beypazarı Çubuk Kahramankazan Mamak	Çamlıdere Elmadağ Evren Kalecik Nallıhan Pursaklar

İnsani Gelişme Endeksi – İlçeler (İGE-İ) 2017 Tüketiciden İnsana Geçiş (Şeker ve ark. 2018)

2017 yılı insani gelişme endeksi araştırmasının verilerinin derlenmesi aşamasında bazı ilçelerin faaliyet, performans, bütçe raporlarının eksik olması nedeniyle bu ilçeler değerlendirme dışı bırakılmıştır. Ankara da değerlendirme dışı bırakılan ilçeler: Bala, Gündül, Haymana, Kızılcahamam, Şereflikoçhisar, Ayaş’tır (Şeker ve ark. 2018). Anketlerin değerlendirilmesinde, değerlendirme dışı bırakılan ilçeler düşük insani gelişme endeksi bölgesine dahil edilmiştir.

Türkiye ilçeler sıralamasının bir örneği Ankara için de benzer olup, insani gelişme endeksine göre Ankara ilçeleri içerisinde her düzeyde ilçe bulunmaktadır. Bu nedenle Ankara ilinde ikamet eden, tavukçuluk ürünleri tüketimi konusunda tercihleri ve bilgi düzeylerinin belirlenmesi amacıyla tesadüfi olarak seçilen tüketicilerle yüz yüze görüşme yöntemiyle yapılan anketlerden sağlanan veriler araştırmanın materyalini oluşturmuştur.

Araştırmanın örnekleme aşamasında aşağıda belirtilen formülünden yararlanılmıştır (Miran 2002).

$$n = \frac{Np(1 - p)}{(N - 1)\sigma_{p_x}^2 + p(1 - p)}$$

Formülde;

n = Örnek hacmi

N = Toplam nüfus

p = Oran (maksimum örnek hacmine ulaşmak için 0.50 alınacaktır)

$\sigma^2_{p_x}$ = Varyansdır.

Toplam 385 adet örnek hacmi bulunmuş ve nüfusa göre ilçelere oransal olarak dağıtılmıştır. Daha sonra anket sayısı 6-10 arasında kalan ilçelerde anketler 10’a, 0-5 arasında kalan ilçelerde 5’e tamamlanmış ve toplam 435 adet anket yapılmıştır.

Tüm istatistiksel analizler SPSS programında yapılmıştır. Çalışmada tüketici anket sorularına verilen cevaplardan sürekli ve kesikli değişkenler için tanıtıcı istatistikler hesaplanarak tablolar halinde sunulmuştur. Araştırmanın sonuçlarının değerlendirilmesinde Ki-Kare bağımsızlık testleri, varyans analizi, Duncan testinden yararlanılmıştır.

Bulgular

Anket katılımcılarının insani gelişme endeksine göre oluşan bölge grupları bazında aylık gıda harcamaları içerisinde tavuk etinin aldığı paylara ilişkin veriler Çizelge 2’de verilmiştir. Buna göre, anket katılımcılarının aylık gıda harcamaları içerisinde tavuk etinin aldığı pay, insani gelişme endeksine göre oluşan bölge gruplarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($P>0.05$). Araştırmaya dahil olan katılımcıların insani gelişme endeksi bölge gruplarına göre aylık gıda harcamalarındaki tavuk etine ayırdıkları paylar incelendiğinde;

Tavuk etine %0-15 arası pay ayıran insani gelişme endeksi bölgelerine göre çok yüksek olan grupta %39,9, düşük olan grupta %15,5’dir. Tavuk etine %26-35 arası pay ayıran insani gelişme endeksine göre çok yüksek olan grupta oran %33,3, düşük grupta %11,9’dur.

Çizelge 2. İnsani gelişme endeksi bölgelerine göre aylık gıda harcaması içinde tavuk etinin aldığı pay

Tavuk Etinin Aldığı Pay (%)		İnsani Gelişme Endeksi Bölgeleri				
		Çok Yüksek	Yüksek	Orta	Düşük	Toplam
0-15	n	129	85	59	50	323
	%	39,9	26,3	18,3	15,5	100
16-25	n	34	17	9	10	70
	%	48,6	24,3	12,9	14,3	100
26-35	n	14	11	12	5	42
	%	33,3	26,2	28,6	11,9	100
Toplam	n	177	113	80	65	435
	%	40,70	26,00	18,4	14,9	100

İnsani gelişme endeksine göre oluşan bölge gruplarındaki anket katılımcılarının tavuk eti fiyatları hakkındaki düşüncelerine ait veriler Çizelge 3’de verilmiştir. Anket katılımcılarının tavuk eti fiyatı hakkındaki düşünceleri, insani gelişme endeksi bölgelerine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($P>0.05$). Araştırmaya katılan bireylerin insani gelişme endeksi bölgelerine göre tavuk eti fiyatları hakkındaki düşüncelerini incelediğimizde, tavuk eti fiyatlarını normal bulan katılımcıların %39,8’i çok yüksek, %27,3’ü yüksek, %19,9’i orta, %13’ü düşük insani gelişme endeksi bölgesindeki bireylerden oluşmaktadır. Tavuk eti fiyatlarını pahalı olarak bulan tüketicilerin %46,1’i çok yüksek, %23,5’i yüksek, %14,7’si orta ve %15,7’sinin düşük insani gelişme endeksi bölgesindeki bireylerden oluştuğu görülmektedir.

Çizelge 3. İnsani gelişme endeksi bölgelerine göre bireylerin tavuk eti fiyatları hakkındaki düşünceleri

Tavuk Eti Fiyatı		İnsani Gelişme Endeksi Bölgeleri				
		Çok Yüksek	Yüksek	Orta	Düşük	Toplam
Çok Ucuz- Ucuz	n	19	11	9	5	44
	%	43,2	25	20,5	11,4	100
Normal	n	92	63	46	30	231
	%	39,8	27,3	19,9	13	100
Pahalı	n	47	24	15	16	102
	%	46,1	23,5	14,7	15,7	100
Çok Pahalı	n	8	10	6	7	31
	%	25,8	32,3	19,4	22,6	100
Fikrim Yok	n	11	5	4	7	27
	%	40,7	18,5	14,8	25,9	100
Toplam	n	177	113	80	65	435
	%	40,7	26	18,4	14,9	100

Çizelge 4. İnsani gelişme endeksi bölgelerine göre kırmızı veya beyaz et tercihinde etkili olan faktörler

Faktör	İnsani Gelişme	N	Ortalama	F	P
Fiyat	Çok Yüksek	177	1,69	0,522	0,667
	Yüksek	113	1,73		
	Orta	80	1,75		
	Düşük	65	1,46		
Lezzet	Çok Yüksek	177	1,78	0,636	0,592
	Yüksek	113	1,66		
	Orta	80	1,55		
	Düşük	65	1,55		
Protein Değeri	Çok Yüksek	177	1,78	1,021	0,383
	Yüksek	113	1,70		
	Orta	80	1,70		
	Düşük	65	1,38		
Alışkanlık	Çok Yüksek	177	1,96	1,005	0,39
	Yüksek	113	1,59		
	Orta	80	1,80		
	Düşük	65	1,75		
Özel Bir Neden Yok	Çok Yüksek	177	1,50	0,643	0,588
	Yüksek	113	1,47		
	Orta	80	1,63		
	Düşük	65	1,15		

Tüketicilerin kırmızı/beyaz et tercihinde etkili olan faktörlerin insani gelişme endeksi bölgelerine göre analizine ilişkin sonuçlar Çizelge 4’de verilmektedir. Analiz sonuçlarına göre üzerinde durulan fiyat, lezzet, protein değeri, alışkanlık, özel bir nedeni yok faktörleri bakımından insani gelişme endeksi bölgelerine göre farklılıklar önemli bulunmamıştır ($P>0,05$).

İnsani gelişme endeksi bölgeleri bakımından parçalanmış tavuk eti tüketimine yönelik soruya verilen cevapların analizi Çizelge 5’de yer almaktadır. Bireylerin tavuk eti tercihleri insani gelişme endeksi bölgeleri bakımından anlamlı farklılık göstermektedir ($P<0,05$). Buna göre, bütün tavuk tüketimi açısından düşük insani gelişme endeksi bölgesi ile çok yüksek, yüksek ve orta gelişme endeksi bölgeleri arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Verilen cevaplar incelendiğinde anket katılımcılarının tavuk/piliç eti satın alma biçiminde %32,2 oran ile ‘Bütün’ cevabı öne çıkmaktadır.

Çizelge 5. İnsani gelişme endeksi bölgelerine göre bireylerin parçalanmış tavuk eti tercihleri

Tavuk / Piliç Eti Satın Alma Biçimi		İnsani Gelişme Endeksi Bölgeleri				Total
		Çok Yüksek	Yüksek	Orta	Düşük	
Tüketmiyoruz	n	5 _a	1 _a	1 _a	3 _a	10
	%	50,0	10,0	10,0	30,0	100,0
Bütün	n	45 _a	40 _a	22 _a	33 _b	140
	%	32,1	28,6	15,7	23,6	100,0
But	n	29 _{a, b}	18 _{a, b}	21 _b	7 _a	75
	%	38,7	24,0	28,0	9,3	100,0
Göğüs	n	23 _a	26 _b	9 _a	5 _a	63
	%	36,5	41,3	14,3	7,9	100,0
Kanat	n	11 _a	7 _{a, b}	11 _{b, c}	10 _c	39
	%	28,2	17,9	28,2	25,6	100,0
Birden Fazla Ürün Tercih Edenler	n	64 _a	21 _b	16 _b	7 _b	108
	%	59,3	19,4	14,8	6,5	100,0
Toplam	n	177	113	80	65	435
	%	40,7	26,0	18,4	14,9	100,0

Aynı satırdaki farklı harfler istatistik bakımdan önemlidir ($P<0,05$).

Tartışma ve Sonuç

Anket katılımcılarının insani gelişme endeksine göre oluşan bölge grupları bazında aylık gıda harcamaları içerisinde tavuk etinin aldığı pay istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($P>0,05$). Gül ve Şahin (1998), Yıldırım ve Yalçınkaya (1999), Büyüknisan (2008) ailelerin gelirlerinin artmasıyla tavuk eti tüketimlerinde artış meydana geldiği saptamışlardır. Bircan ve ark. (2017) ve Eleroğlu ve ark. (2018) tavuk eti tüketimine meslek grupları, aile gelir seviyesi ve aile birey sayısının etkili olduğu belirtmişlerdir.

Anket katılımcılarının tavuk eti fiyatı hakkındaki düşünceleri, insani gelişme endeksi bölgeleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($P>0,05$).

‘Fiyat, lezzet, protein değeri, alışkanlık, özel bir nedeni yok’ tüketicilerin kırmızı/beyaz et tercihinde incelenen faktörler olup insani gelişme endeksi bölgelerine göre farklılıklar önemli bulunmamıştır. ($P>0,05$).

Bireylerin tavuk eti tercihleri ile ilgili olarak insani gelişme endeksi bölgeleri bakımından anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($P<0,05$). Buna göre, bütün tavuk tüketimi açısından düşük insani gelişme endeksi bölgesi ile çok yüksek, yüksek ve orta gelişme endeksi bölgesi arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Anket katılımcılarının tavuk/piliç eti satın alma biçiminde %32,1 oran ile ‘Bütün’ cevabı öne çıkmaktadır. İnci ve ark. (2014), tüketicilerin %44,5’inin tavuk etini bütün olarak satın almayı tercih ettiklerini tespit etmişlerdir.

Öneriler

- Düşük insani gelişme endeksi bölgelerinde ‘bütün’ tavuk tüketiminin daha yaygın olması dikkate alınarak uygun fiyatlı ve ekonomik paket alternatifleri geliştirilebilir.
- Farklı insani gelişme endeksi bölgelerinde tavuk eti tercihlerini etkileyen sosyoekonomik ve kültürel faktörler daha ayrıntılı araştırılmalıdır.
- Farklı coğrafi bölgelerde daha geniş örneklem gruplarıyla gerçekleştirilecek çalışmalarla tavuk eti tüketim alışkanlıkları karşılaştırmalı olarak incelenmelidir.

Beyanlar

Tezden Üretim: Bu bildiri, birinci yazarın doktora tezinden üretilmiştir.

Yazar Katkıları: Birinci yazar çalışmanın tasarımı oluşturmuş, verilerinin toplanmasını gerçekleştirmiş, istatistiksel analizleri yapmış ve makalenin yazımını tamamlamıştır.

İkinci yazar (tez jüri üyesi) çalışmanın yorumlanması aşamasında bilimsel katkı sunmuş, veri analiz sürecini denetlemiş ve makalenin son hâlini gözden geçirerek onaylamıştır.

Üçüncü yazar (tez danışmanı) araştırmanın yöntemsel kurgusuna katkı sağlamış ve makalenin bilimsel içeriğini eleştirel olarak değerlendirmiştir.

Etik Kurul Onayı: Anket uygulamasına ilişkin etik kurul onayı Ankara Üniversitesi Etik Kurulu'ndan (Tarih: 24.07.2017 Karar No:213) alınmıştır.

Finansman: Bu çalışma için herhangi bir kamu, ticari veya kâr amacı gütmeyen kuruluştan finansal destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Özgünlük Beyanı: Bu çalışma daha önce yayımlanmamış olup, eş zamanlı olarak başka bir dergiye gönderilmemiştir.

Kaynaklar

- Bircan, H., Eleroğlu, H., Arslan, R. 2017. Sivas Kent Merkezinde Tavukçuluk Ürünlerinin Tüketimi ve Tüketime Etki Eden Faktörler. Türk Tarım – Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi, 5(12): 1609-1614.
- Büyüknisan O. 2008. Adana İli Kentsel Alanda Tavuk Eti Tüketim Yapısı, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Chin, S.F., Liu, W., Storkson, J.M., Ha, Y.L., Pariza, M.W. 1992. Dietary sources of conjugated dienoic isomers of linoleic acid, a newly recognized class of anticarcinogens. J Food Compos Anal, 5 (3): 185-197.
- Eleroğlu, H., Bircan, H., Arslan, R. 2018. Yozgat İl Merkezinde Yumurta ve Tavuk eti Tüketimi Üzerine Etki Eden Faktörler. Tavukçuluk Araştırma Dergisi, Cilt 15, Sayı 1, 29 – 33.
- Gebauer, S.K., Psota, T.L., Harris, W.S., Kris-Etherton, P.M. 2006. N-3 Fatty Acid Dietary Recommendations And Food Sources To Achieve Essentiality And Cardiovascular Benefits. Am J Clin Nutr, 83 (6): 1526S-1535S.
- Gül, A., Şahin, K. 1998. Adana İlinde Ailelerin Tavuk Eti Alım Ve Tüketimi Üzerine Bir Araştırma. Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi, Sayı:1, Adana.
- İnci, H., Karakaya, E., Şengül, T., Söğüt, B. 2014. Bingöl İlinde Kanatlı Eti Tüketiminin Yapısı. Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi, 1:17-24.
- Miran, B. 2002. Temel İstatistik. E.U. Matbaası.
- Sarıca, M., Yamak, U. S. 2010. Yavaş Gelişen Etlik Piliçlerin Özellikleri ve Geliştirilmesi. Anadolu Tarım Bilim. Derg., 25(1):61-67.
- Şeker, M., Bakış, Ç., Dizeci, B. 2018. İnsani Gelişme Endeksi – İlçeler (İGE-İ) 2017 Tüketiciden İnsana Geçiş. Sertifika No/34794, Yayın No/3, ISBN 978-605-67151-2-9, İstanbul
- Yıldırım, İ., Yalçınkaya, O. (1999). Tavuk eti tüketim yapısı: Van ili Erciş ilçesi örneği. Uluslararası Hayvancılık Kongresi, 417-421.

